

บทที่ 8

ความรู้ในการเตรียมการและการผลิตบทเรียนวิทยุโทรทัศน์ วงจรปิดในโรงเรียน

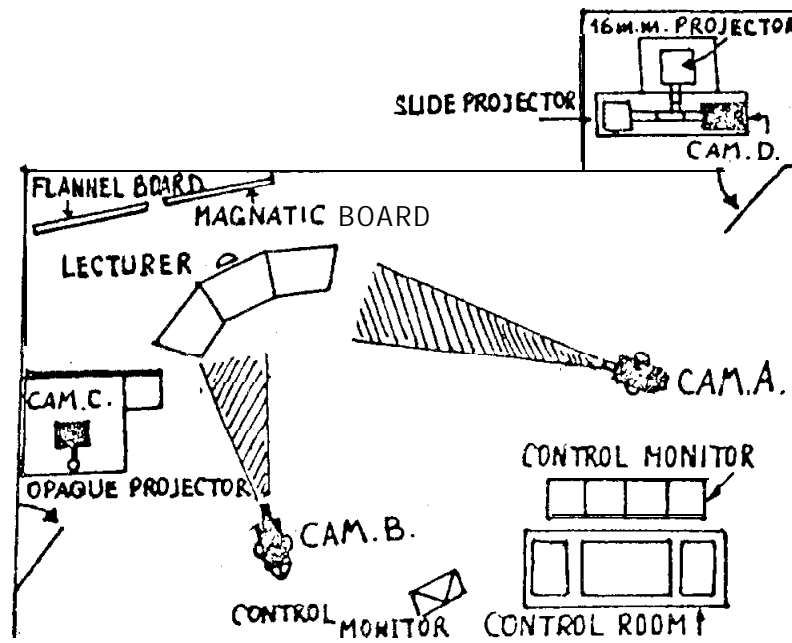
การผลิตรายการบทเรียนวิทยุโทรทัศน์เพื่อใช้ในโรงเรียนนั้น มีข้อที่ควรพิจารณาเพื่อเตรียมการและดำเนินการมากมายแตกต่างกันไปตามขนาดของสถานที่ที่จะใช้ ถ้าเป็นโทรทัศน์ในโรงเรียนก็มีการเตรียมการเป็นขั้น ๆ ดังนี้

1. สถานที่และเครื่องมืออุปกรณ์

สถานที่ที่ใช้ออกรายการหรือเรียกว่า Studio นั้น ควรสร้างให้อยู่ใกล้กับห้องเรียนที่ชมรายการ ขนาดของห้องเรียนควรมีขนาด 45 ตารางเมตร ส่วนห้องควบคุมรายการ (Control room) อาจตั้งอยู่มุมใดมุมหนึ่งที่เหมาะสม โดยแยกต่างหากจากห้องฉายภาพยนตร์และสไลด์สำหรับไมโครโฟนควรมีอย่างน้อย 2 ตัว ทั้งชนิดไวเสียงรอบทิศทาง และไวเสียงเฉพาะทาง กล้องโทรทัศน์ที่ใช้ในการออกรายการ ควรเป็นกล้อง Vidicon ขนาดมาตรฐาน จำนวน 4 กล้อง กล้องที่ 1 ตั้งอยู่หน้าครูผู้สอน (อาจยืนหรือนั่งขณะสอน) กล้องที่ 2 ใช้จับภาพอุปกรณ์การสอนที่ครูโทรทัศน์ใช้ขณะสอน เช่น รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ลูกโลก หรือหุ่นจำลอง ฯลฯ เป็นต้น กล้องที่ 3 ใช้จับภาพอุปกรณ์บางประเภท เช่น แผ่นภาพโปร่งใส เอกสาร สิ่งพิมพ์ หรือภาพที่บดแสงทั่วไป ครูผู้สอนจะเป็นผู้ใช้กล้องชนิดนี้ด้วยตนเอง กล้องที่ 4 (ในห้อง Telecine) ใช้ถ่ายภาพจากเครื่องฉายภาพยนตร์ ขนาด 16 ม.ม. หรือเครื่องฉายสไลด์

การควบคุมรายการและในด้านการใช้อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะต้องใช้และทำงานสัมพันธ์กันตลอดรายการ ไม่ว่าจะเป็นเสียง แสงสว่าง การทำงานของกล้องโทรทัศน์ ตลอดจนบุคคลที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ผู้ช่วยผู้ผลิตรายการ ผู้ฉายภาพยนตร์ และผู้ประกาศรายการ เป็นต้น นอกจากเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้อง Studio ดังกล่าว ก็ยังมีอุปกรณ์อื่น ๆ อีก เช่น เครื่องบันทึกภาพโทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง กระเป๋าคันนัง แผ่นป้ายสำลี แผ่นป้ายแม่เหล็ก และเครื่องฉายที่บดแสงทางโทรทัศน์ กระดานดำไฟฟ้า อันจะมีส่วนช่วยให้ห้อง Studio เป็นห้องโสตทัศนศึกษาจริง ๆ

แผนผังห้องวิทยุโทรทัศน์วงจรปิดในโรงเรียน

2. ผู้ร่วมงาน (Staff)

โดยทั่วไปผู้จัดรายการ (producer) มักจะต้องรับผิดชอบในห้อง Studio ทั้งหมด อาจมีผู้ช่วยหนึ่งหรือสองคนคอยช่วยเหลือ งานของผู้จัดรายการนั้นอาจต้องทำหน้าที่หลายอย่าง ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ เช่น ต้องทำหน้าที่เป็นฝ่ายเทคนิค ผู้ประสานงาน และงานอื่น ๆ ที่จำเป็น ด้วย งานโทรทัศน์วงจรปิดนั้นบางที่ผู้ที่ไม่ใช่ช่างอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ ก็อาจทำหน้าที่ของช่างกล้องโทรทัศน์ได้ ถ้าได้รับการฝึกหัดหรืออบรม

ทุก ๆ วัน ผู้จัดรายการจะต้องหมั่นตรวจสอบสภาพของเครื่องมือต่าง ๆ ให้เรียบร้อยเสมอ โดยเฉพาะกล้องโทรทัศน์และจอรับภาพ (monitor) เพื่อจะได้แน่ใจว่าได้ภาพที่ชัดเจนพอดีไม่ขาวจัด ดำจัดเกินไป นอกจากนี้ก็จะต้องตรวจสอบคุณภาพของเสียงจากเครื่องรับ (receiver) โดยใช้เครื่องบันทึกเสียง ตรวจสอบและทำความสะอาดเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะใช้ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ หากพบว่าหลอดฉายหรือส่วนใดชำรุดจะได้แก้ไขได้ทันเวลาที่ผลของการตรวจเช็คต้องจดบันทึกไว้ในสมุด ในกรณีที่ห้อง Studio ต้องใช้งานหลายครั้งในแต่ละวัน ก็จำเป็นจะต้องมีผู้จัดรายการฝ่ายโสตทัศนศึกษา (Audio - Visual Producer) อาจจะเป็นผู้บริหารหรือครูก็ได้ บุคคลผู้นี้จะต้องทำหน้าที่ดังนี้ คือ-

1. ร่วมวางแผนงานโปรแกรมบทเรียนโทรทัศน์
2. ประสานงานและติดตามการออกรายการโทรทัศน์โดยตลอด
3. ช่วยผู้จัดรายการและครูที่ทำหน้าที่รับผิดชอบรายการโทรทัศน์ในด้านเสียงและภาพ และเอกสารประกอบรายการต่าง ๆ
4. รวบรวมข้อมูลเพื่อสรุปผลจากการออกรายการ

ข้อที่ควรทราบในการผลิตบทเรียนวิทยุโทรทัศน์

การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการสอนด้วยระบบวงจรปิด ในโรงเรียนมักจะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. เนื้อหาวิชาที่ออกรายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นไปไม่ได้ที่ครูผู้สอนจะพูดเนื้อหาทุกอย่างได้โดยละเอียด ดังนั้นบทเรียนทางโทรทัศน์จึงต้องระมัดระวังไม่ให้ยืดเยื้อเกินกว่าเวลาที่รายการกำหนด (ซึ่งโดยเฉลี่ยประมาณ 20 นาที)

2. โทรทัศน์วงจรปิด ย่อมมีหลายสิ่งที่ไม่เหมือนกับการออกรายการทางโทรทัศน์วงจรเปิด (Open Circuit) จึงเป็นหน้าที่ของผู้กำกับรายการจะต้องแนะนำผู้จัดรายการให้เข้าใจถึงความจำกัดของเทคนิคการทำงานของเครื่องมือต่าง ๆ ขนาดของห้อง Studio และทักษะของช่างเทคนิคที่มีอยู่

3. ครูโทรทัศน์จะต้องเรียนรู้ว่า ผู้จัดรายการต้องทำอะไรหรือมีบทบาทอะไรบ้างต่อการผลิตรายการ เพื่อจะได้ทำบทเรียนโทรทัศน์ให้ถูกต้องและสอดคล้องกับการดำเนินรายการทั้งหมด

4. การใช้โทรทัศน์วงจรเปิด เป็นการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) นักเรียนไม่มีโอกาสโต้ตอบและซักถามครูเหมือนการเรียนในห้องธรรมดาทั่วไป การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาประกอบการสอนจะทำให้บทเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นควรจำไว้ว่าการเรียนการสอนที่วาติเล็ค ที่ใช้ได้ผลดีในห้องเรียนปกตินั้น อาจใช้ไม่ได้ผลเลยถ้านำไปใช้กับการสอนบทเรียนทางโทรทัศน์

การเตรียมและจัดทำบทเรียนที่จะสอนทางวิทยุโทรทัศน์

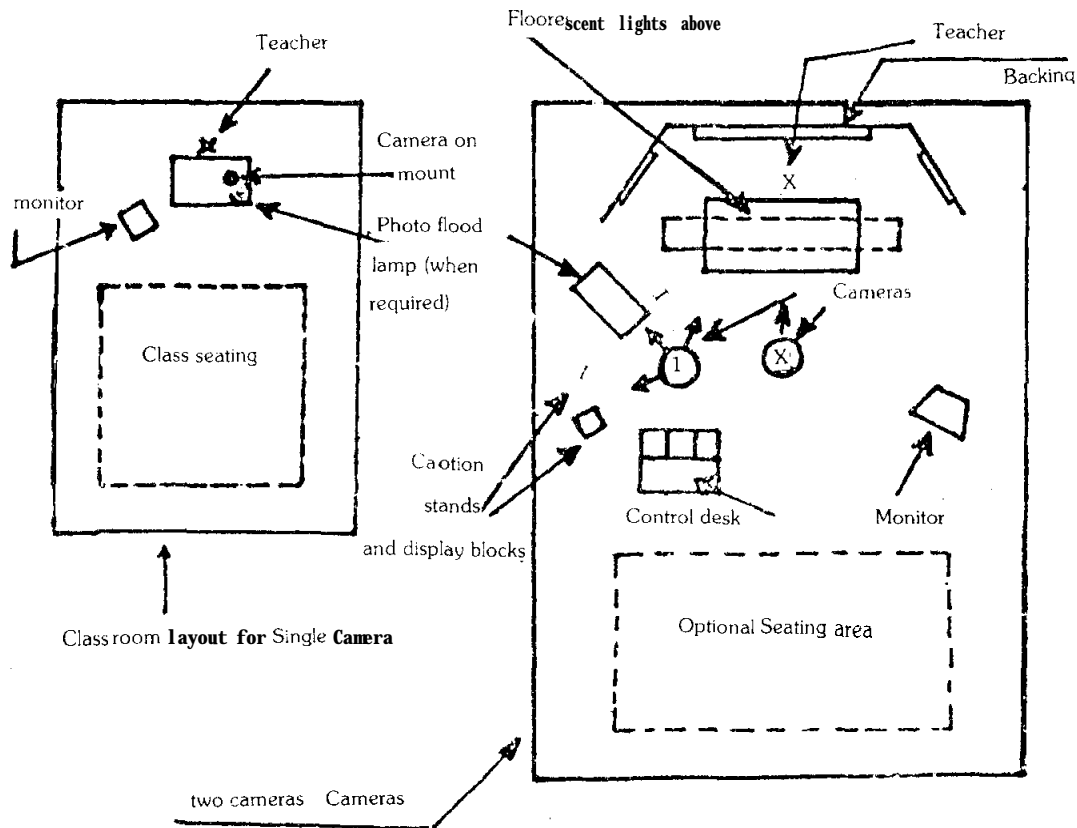
ต่อไปก็ถึงขั้นที่ว่าครูจะต้องเตรียมเนื้อเรื่องที่จะสอน ขั้นแรกก็ต้องวางโครงเรื่องย่อ ๆ แล้วส่งให้ผู้จัดรายการ (producer) และผู้กำกับรายการ (director) ช่วยตรวจแก้ไข หลัง

จากนั้นก็ทำการรวบรวมเอกสารหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อประกอบบทเรียนขณะออกรายการ เช่น หนังสือ รูปภาพ แผ่นที่ สไลด์ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง หรือแผ่นเสียง โดยเฉพาะ อุปกรณ์ประเภท 3 มิติ เช่น หุ่นจำลอง หรือของจริง ซึ่งมีประโยชน์ในการสอนมาก ในบางครั้งอาจจะต้องผลิตอุปกรณ์บางประเภท เช่น เขียนชื่อเรื่อง วาดภาพ เขียนแผนภูมิ แผนสถิติ ภาพการ์ตูนง่าย ๆ โดยเขียนบนกระดาษหรือบนแผ่นโปร่งใส อุปกรณ์ที่จะผลิตเหล่านี้จะต้องใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น กรรไกร เข็มหมุด ดินสอ กระดาษ และสี ฯลฯ ดังนั้นจะเป็นการดีถ้าจะได้ตรวจตราเครื่องมือเครื่องมือให้พร้อมที่จะผลิต

กฎเบื้องต้นในการเลือกใช้อุปกรณ์

ภาพหรืออุปกรณ์ที่แสดงต้องชัดเจน โดยดูออกว่าเป็นภาพอะไรหรือสิ่งใด ถ้าเป็นสิ่งพิมพ์ บัตรคำ รูปภาพ (ชนิดด้านไม่ใช่กระดาษมัน) หรือภาพสีต่าง ๆ จะต้องทดสอบภาพที่ปรากฏบนจอก่อนออกรายการจริง สิ่งใดที่ดูแล้วไม่เหมาะสมหรือไม่น่าสนใจไม่ควรนำออกโทรทัศน์ เพราะอุปกรณ์ที่นำออกแสดงในรายการที่มีความซับซ้อนเพียงใดก็ยิ่งต้องการเวลาในการอ่านหรือพิจารณามากขึ้นเพียงนั้น ดังนั้นอัตราการเสนออุปกรณ์จึงขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของอุปกรณ์ ระดับอายุของผู้เรียน โดยเฉพาะแล้วการเสนอภาพทางโทรทัศน์ 4 ภาพในเวลาประมาณ 1 นาที ก็ดูจะมากเกินไป ข้อควรจำในการเสนอภาพก็คือ ยิ่งเสนอภาพเร็วเท่าใด ยิ่งทำให้ผู้เรียนสังเกตภาพได้น้อยเพียงนั้น

จำนวนเอกสารที่ใช้ในรายการนั้น ควรจะใช้โดยจำกัด เพื่อไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกเหนียวล้าเกินไป และถ้าจะให้ดีควรใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาช่วยเช่น ใช้ Telecine (เครื่องฉายภาพที่บแสง) เครื่องเล่นจานเสียง เครื่องบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ ป้ายแม่เหล็กและป้ายนิเทศ ไม่ควรใช้กระดานดำที่ใช้ชอล์คเขียน เพราะฝุ่นของชอล์คจะเป็นอันตรายต่อเครื่องไฟฟ้า แต่ควรใช้กระดานชอล์คไฟฟ้าจะดีกว่า นอกจากนี้ระดับเสียง และจังหวะของคำพูดก็เป็นสิ่งสำคัญมาก อีกอย่างหนึ่งที่ครูโทรทัศน์จะต้องระมัดระวังการพูดทางโทรทัศน์จะต้องชัดเจนไม่พูดซ้ำหรือเร็วเกินไป เพราะโดยธรรมชาติแล้วนักเรียนจะไม่ชอบคำที่เขาฟังไม่เข้าใจ และจะไม่สนใจรายการถ้าครูใช้คำพูดที่ยากเกินไป

3. การผลิตรายการ (The Production)

ในการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์นั้น ผู้ผลิตรายการจะต้องเอาใจใส่กับครูที่ออกรายการให้มาก เพื่อให้คำแนะนำ ผู้จัดหรือผู้ผลิตรายการจะต้องเป็นตัวของตัวเอง เชื่อมั่นในตนเอง ไม่โอนอ่อนไปตามคำแนะนำของคนอื่นง่าย ๆ จะต้องคอยดูแลและติดตามรายการโดยตลอด เพราะหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น จะได้หาทางช่วยเหลือและแก้ไขข้อขัดข้องได้ทันที เพื่อให้รายการได้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น ตั้งแต่ต้นจนจบรายการ

เทคนิคการจับภาพ ก็มีความสำคัญไม่น้อย เช่น การจับภาพในระยะต่าง ๆ การจับภาพใกล้ ๆ (close-up) ใบหน้าของครู close-up ภาพต่าง ๆ ที่ต้องการจะเน้น ภาพที่ปรากฏในจอโทรทัศน์จะต้องเป็นภาพที่กระจ่างชัดเจนและดูแล้วเข้าใจว่าเป็นภาพอะไร นอกจากนี้ผู้ผลิตรายการควรจะได้มีการปรึกษากับครูโทรทัศน์เพื่อหาวิธีห้ให้นักเรียนได้มีโอกาสผ่อนคลายขณะชมรายการโทรทัศน์ด้วย รายการโทรทัศน์ที่ดีนั้นจะเสนอรายการติดต่อกันไปตลอดเวลา โดยมีการเว้นจังหวะแต่ละรายการในเวลาเพียงสั้น ๆ เท่านั้น

ในด้านเครื่องมืออุปกรณ์ประกอบรายการ ไม่ควรเคลื่อนย้ายบ่อย ๆ แต่ควรใช้ร่วมหรือหมุนเวียนกับรายการอื่น ๆ ด้วย เพราะการเคลื่อนย้ายอุปกรณ์บางอย่างเช่น กล้อง ไมโครโฟน จาก และไฟ อาจต้องใช้เวลาดำเนินการเคลื่อนย้าย และการทดสอบแสง เสียง และภาพ ให้มีคุณภาพดีเหมือนเดิมอีกด้วย

ก่อนออกรายการจริง ๆ ผู้จัดรายการ (producer) จะต้องวางแผนล่วงหน้า การจัดตั้งกล้อง และการเคลื่อนที่ของกล้อง การจัดไฟขณะออกรายการ สิ่งดังกล่าวจะต้องบันทึกไว้ให้ชัดเจนในบันทึกโดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้ที่ทำหน้าที่ผู้ช่วยจะได้ทำหน้าที่ได้ทันทีหาก producer ไม่อยู่ ผู้กำกับรายการ (director) ควรจะมีข้อเสนอแนะบางสิ่งบางอย่างแก่ครุโทรทัศน์ด้วย เช่น พยายามมองกล้องด้วยความรู้สึกธรรมชาติ เป็นมิตร ชวนมอง เสื้อผ้าที่สวมก็ไม่ควรใช้สีขาว เป็นต้น

4. การออกรายการ (The Broadcast)

ก่อนออกรายการเล็กน้อย ครุโทรทัศน์จะต้องมีบทโทรทัศน์ (Script) อยู่ในมือและคอยฟังคำสั่งการเริ่มรายการ ผู้กำกับรายการจะต้องจัดอุปกรณ์ ที่ตนรับผิดชอบให้พร้อมเมื่อกล้องพร้อมที่จะทำงานรายการก็เริ่มได้ ครุโทรทัศน์ควรมาถึงห้องออกรายการก่อนรายการเริ่มอย่างน้อย 5-10 นาที เพื่อตรวจเอกสารและอุปกรณ์ที่จะใช้ แล้วนั่งประจำที่ คอยฟังสัญญาณจากผู้กำกับรายการ หลังจากนั้นไฟก็จะถูกเปิด จอโทรทัศน์จะมีภาพปรากฏขึ้น ผู้กำกับรายการเข้าประจำโต๊ะ แล้วให้สัญญาณการเริ่มรายการแก่ครุโทรทัศน์ และประสานงานกับเจ้าหน้าที่ห้องออกรายการและห้องเรียนที่รับชมรายการ

ผู้กำกับไม่ควรลืมตรวจคุณภาพของเสียงขณะออกรายการด้วย และจะต้องมีความรู้ทางศิลปะด้วย เพื่อจะได้สั่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายกล้องให้จับภาพต่าง ๆ ที่มีแง่มุมที่น่าดูที่สุด

5 นาทีก่อนจบรายการ ผู้กำกับรายการจะต้องให้สัญญาณแก่ครุโทรทัศน์ได้ทราบ ว่าคงเหลือเวลาอีกเท่าไร และจะต้องติดตามฟังคำพูดคำสุดท้ายของครุโทรทัศน์ เพื่อที่จะตัดภาพให้จางหายไป (fade out) แล้วให้สัญญาณแก่ครุอีกครั้งหนึ่งว่าจบรายการแล้ว ผู้จัดรายการและผู้ช่วยจะต้องรีบจัดหรือตกแต่งสถานที่และฉากเพื่อดำเนินรายการโทรทัศน์รายการต่อไปทันที ส่วนครุโทรทัศน์ก็ต้องรีบเข้าไปในห้องเรียนเพื่อสอนหรือตรวจและติดตามผลการออกรายการต่อไป

จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ครูโทรทัศน์มักจะเสียเวลาที่มีค่าไปมากมายในการเตรียมอุปกรณ์บางประเภทเพื่อใช้ประกอบการสอน ซึ่งสิ่งนี้อาจจะช่วยเหลือได้จากเจ้าหน้าที่ในห้องโทรทัศน์ได้ เพราะอุปกรณ์ที่ใช้แล้วจากการออกรายการที่ผ่านมา นั้น มักเก็บไว้เป็นพวก ๆ และสามารถดึงมาใช้ได้โดยไม่ต้องเสียเวลาไปผลิตหรือจัดหาอีก

คุณสมบัติของบุคคลต่าง ๆ ในการผลิตบทเรียนวิทยุโทรทัศน์

1. ผู้จัดรายการ (Producer)

- 1.1 ควรมีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการศึกษาและการสอนเป็นอย่างดี
- 1.2 มีความรู้ทางด้านเทคนิคต่าง ๆ ด้านโทรทัศน์เป็นอย่างดี
- 1.3 มีความรู้ทางการใช้สื่อการสอนสมัยใหม่ทั่ว ๆ ไปทั้งทางด้านทฤษฎีและวิธีการสอนต่าง ๆ เป็นอย่างดี

2. ผู้กำกับรายการ (Director)

- 2.1 มีความรู้ทางด้านเทคนิคต่าง ๆ ด้านโทรทัศน์เป็นอย่างดี
- 2.2 มีความรอบรู้ทางด้านการศึกษา (ถ้ามีประสบการณ์ทางด้านการสอนด้วยก็จะยิ่งดี)

3. ครูวิทยุโทรทัศน์ (Presenter or TV.— Teacher)

- 3.1 เป็นครูที่มีความสามารถทางด้านการสอนเป็นอย่างดี
- 3.2 มีความรอบรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะสอนเป็นอย่างดี
- 3.3 สามารถสอนทางโทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี
- 3.4 มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเขียนบทโทรทัศน์ทางด้านการสอนเป็นอย่างดี
- 3.5 มีความคุ้นเคยกับข้อบ่งชี้เนื้อหาวิชาที่ออกรายการเป็นอย่างดี

4. ผู้เขียนบทบทเรียนวิทยุโทรทัศน์ (Script Writer)

- 4.1 มีความสามารถทางด้านการเขียน
- 4.2 มีความรู้รอบเกี่ยวกับการศึกษาต่าง ๆ เป็นอย่างดี (ควรมีประสบการณ์ทางการสอนมาแล้ว)
- 4.3 มีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนหรือขบวนการการสอนทางโทรทัศน์เป็นอย่างดี
- 4.4 มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเขียนบทโทรทัศน์เป็นอย่างดี
- 4.5 มีความคุ้นเคยเกี่ยวกับข้อบ่งชี้เนื้อหาวิชาที่ออกรายการเป็นอย่างดี

ปัญหาและอุปสรรคของการสอนทางวิทยุโทรทัศน์ศึกษาโดยทั่วไป

1. **ปัญหาเกี่ยวกับครูโทรทัศน์** ครูที่สอนนักเรียนในห้องเรียนโดยใช้โทรทัศน์นั้นส่วนมากเป็นครูประจำชั้น โทรทัศน์เป็นอุปกรณ์การสอนใหม่ ครูไม่แน่ใจว่าจะได้ผลดีหรือไม่ ครูคิดว่าโทรทัศน์มาแย่งเวลาสอนของเด็กในด้านเนื้อหาที่ไม่ค่อยตรงกับหลักสูตร จึงวิตกว่าจะสอนบทเรียนปกติไม่ทัน นอกจากนี้มีครูบางส่วนที่ถือว่าโทรทัศน์เพิ่มภาระการสอนของครู ซึ่งปกติแบกไว้หนักอึ้งอยู่แล้ว

2. **ปัญหาจำนวนนักเรียน** โดยธรรมชาติของเด็กย่อมมีความสนใจรายการโทรทัศน์อยู่แล้ว ยิ่งถ้าบทเรียนทางโทรทัศน์น่าสนใจ นักเรียนยิ่งตั้งใจดูมากขึ้น แต่ปัญหานักเรียนล้นชั้นของบางโรงเรียนที่ไม่สมดุล กับจำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสดูโทรทัศน์ไม่ทั่วถึง

3. **ปัญหาด้านสถานที่** มีโรงเรียนน้อยโรงที่จัดห้องสำหรับนักเรียนดูโทรทัศน์โดยเฉพาะ ส่วนมากมักดูในห้องเรียน ถ้านักเรียนมีจำนวนมากหรือดูพร้อมกันหลายชั้นก็ต้องใช้ที่อื่น เช่น ระเบียง หรือห้องสมุด (ถ้ามี) เป็นต้น บางห้องก็แคบ แสงสว่างมากเกินไป ทำให้นักเรียนลดความสนใจรายการลงไป

4. **ปัญหาเครื่องรับโทรทัศน์** เครื่องรับโทรทัศน์มีราคาแพง เครื่องรับโทรทัศน์ในโรงเรียนจะต้องมีหลายเครื่อง เพื่อให้เหมาะกับจำนวนนักเรียน อนึ่ง สภาพของเครื่องย่อมจะมีการเสื่อมคุณภาพตามกาลเวลา โทรทัศน์ต้องส่งซ่อมใหม่ โรงเรียนขาดกำลังเงินที่จะซ่อมแซม จึงนับเป็นปัญหาในการเรียนโทรทัศน์เป็นอย่างมาก

5. **ผู้บริหารโรงเรียน** โทรทัศน์ศึกษานั้นมีคุณค่าในตัวเองอยู่แล้ว แต่ถ้าผู้บริหารโรงเรียนซึ่งได้แก่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือบุคคลอื่นที่ทำหน้าที่ในด้านการบริหารโรงเรียนไม่เห็นคุณค่า หรือความสำคัญของการเรียนการสอนด้วยโทรทัศน์เสียแล้ว การเรียนทางโทรทัศน์ก็จะไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะขาดผู้คอยติดตาม ประเมินผล และคอยเอาใจใส่ช่วยกระตุ้นครูโทรทัศน์

6. **ปัญหาเรื่องเวลาที่ออกอากาศ** ปัญหาเรื่องตารางออกอากาศที่ใช้ในบทเรียนโทรทัศน์ไม่ตรงกับตารางสอนของห้องเรียน ทำให้ครูโทรทัศน์มีความกังวล.